

Landelijk Overleg Wolf

Leidseveer 2
3511 SB Utrecht
T: 085 - 486 22 22

Aan : BAC Landelijk gebied

t.a.v. voorzitter Dhr. J. Beemsterboer
communicatie@ipo.nl

Aan: Staatssecretaris van LVVN

Dhr. ir. J.F. Rummenie
staslvvn@minlnv.nl

Uw brief van	Uw kenmerk	Ons kenmerk LOW 01-2024	Datum 21-8-2024
Contactpersoon 5.1.2.e			Bijlage(n)

Onderwerp : RDA Advies Samenleven met de wolf

Geachte heren Beemsterboer en Rummenie ,

Vanuit het Landelijk Overleg Wolf (LOW) zijn er contacten met de Raad voor Dierenaangelegenheden geweest bij de totstandkoming van het advies "Samenleven met de Wolf". Daar zijn wij zeer erkentelijk voor, wij stellen deze betrokkenheid zeer op prijs.

De door RDA uitgevoerde brede maatschappelijke dialoog heeft meer duidelijkheid gegeven hoe de Nederlandse samenleving met wolven omgaat en om wil gaan. Dat zien wij als een zeer nuttige bijdrage.

Het advies, en de verkregen toelichting vanuit de RDA daarop in onze bijeenkomsten, geeft het LOW reden tot een gezamenlijke reactie waarbij wij een aantal aandachtspunten meegeven dat in het vervolgtraject door u kan worden benut. Daarbij zij opgemerkt dat LTO een aanpak voor zich ziet die veel meer de urgentie van de ontstane problemen weerspiegelt en ziet die niet terug in het RDA -advies.

In algemene zin vinden wij het een afgewogen advies waarin het brede spectrum van de wolven in Nederland op goede wijze wordt geanalyseerd en is voorzien van goed bruikbare adviezen.

Wij zien dat (vrijwel) alle betrokkenen uitgaan van de wens tot een conflictarm duurzaam samenleven met de wolf, of dat nu gewenst is of niet. Dat uitgangspunt wordt ook vanuit het LOW ondersteund en willen wij onderstrepen.

Het maatschappelijk draagvlak voor het (kunnen) samenleven met wolven hangt nauw samen met de veiligheid en het veiligheidsgevoel van mensen (kunnen zij hun kinderen, huisdieren, rijpaarden/pony's en weidedieren beschermen?) Zo bleek uit de maatschappelijke dialoog georganiseerd door de RDA. Het draagvlak is geen statisch gegeven, maar schuift naar gelang er meer incidenten

met wolven plaatsvinden hetgeen bij de toenemende wolvenpopulatie onvermijdelijk lijkt. Dit onderstreept de sense of urgency.

De vertegenwoordigers in het LOW, maar zeker ook binnen de achterbannen, leden e.d. die hier in de uitvoeringspraktijk mee te maken hebben, zijn zich zeer bewust van de noodzaak van een duidelijke en perspectiefvolle aanpak met concrete acties.

Naar verwachting zal eind 2024 een nieuw Interprovinciaal wolvenplan verschijnen. Het zal wellicht, in de tijd gezien, niet eenvoudig zijn om dan al elementen van het RDA advies hierin te verwerken, maar wij dringen er op voorhand wel op aan dat de 'landelijke uitvoeringsagenda voor wolven en samenleving' op korte termijn en adequate wijze vorm krijgt.

Zoals de RDA ook aangeeft 'niets doen is geen optie' waarmee niet gezegd is dat er niets gebeurt maar ook in onze ogen kan er meer. Tegelijkertijd zien wij dat het samenleven met wolven nog aan gewenning onderhevig is en een leerproces is. Reden te meer om in dit dossier actief te handelen.

Wij hopen dat dit in het overleg tussen het Ministerie van Landbouw Visserij, Voedselzekerheid en Natuur en de provinciale bestuurders (IPO) op korte termijn zal plaatsvinden en het nog vorm te geven vervolgotraject inhoudelijk gebruikt maakt van de door ons aangedragen aandachtspunten.

Als vertegenwoordigers van de stakeholders uit 'het veld' willen wij om te beginnen benadrukken dat de eenduidigheid en gezamenlijkheid in het overheidsbeleid een essentiële voorwaarde is voor helder perspectief in de uitvoering. Goede gestructureerde samenwerking en voor iedereen herkenbare taakverdeling en afspraken tussen de overheden (rijk, provincies en gemeentes) is van grote betekenis.

Regie is dus nodig, wij pleiten er dan ook voor om te komen tot één gezamenlijke interbestuurlijk afgestemde visie die leidt tot de uitvoeringagenda. Dit zou kunnen door het instellen van een Stuurgroep waarin de overheden vertegenwoordigd zijn. In die Stuurgroep wordt de uitvoeringsagenda vastgesteld, de voortgang gemonitord en waar nodig het actieplan bijgesteld.

De in het advies van de RDA genoemde wenselijkheid van een visie op de ruimte voor wolven kunnen wij zeer onderschrijven. Als bouwsteen voor toekomstig beleid is die visie van groot belang. Die noodzaak geldt niet alleen voor wolven. In een dichtbevolkt land met wilde dieren is het van belang welke ruimte mens en dier elkaar gunnen: in figuurlijke zin maar ook letterlijk! Wij beseffen o.m. dat dit kan leiden tot keuzes in situaties waarin de belangen van gedomesticeerde dieren en wolven conflicteren.

Herkend wordt ook de wens tot meer communicatie en informatievoorziening. Niet alleen richting dierhouders maar ook aan alle andere burgers die met wolven te maken krijgen. Het is nodig culturele aspecten en de sociale dimensie, dus de gevoelens en emoties die spelen een erkende plek te geven en verdere polarisatie te voorkomen. Belangrijk onderdeel is om mensen te vertellen wat hun handelingsperspectief is en op welke manier zij geholpen kunnen worden. Zorg daarbij dat dierhouders ontzorgd kunnen worden door adviezen en hulp bij de bescherming van hun dieren.

Een landelijk informatiepunt wolf, meldpunt, kenniscentrum kan daarbij helpen. Dat biedt de mogelijkheid om feitelijke kennis over wolven en de omgang met wolven in perspectief te zetten door een neutrale partij.

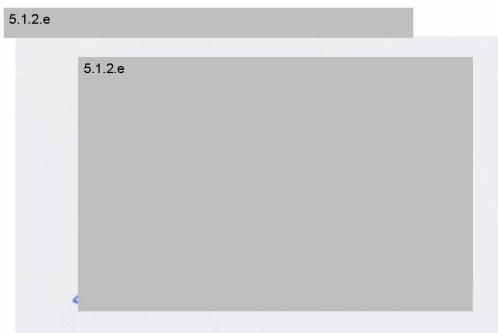
Daarnaast denken wij dat ook het overheidsbeleid meer kan worden uitgelegd, wij kunnen ons dan ook voorstellen dat bijv. een “nationaal coördinator wolf” de woordvoerder kan zijn om het overheidsbeleid nader te duiden.

Binnen het LOW hebben wij eerder onze gedachten geformuleerd in reactie op een eerder concept van het wolvenplan (waartoe later het Addendum en geactualiseerde interventierichtlijnen zijn verschenen) deze reactie ligt in het verlengde daarvan en sluit daarop aan. Desalniettemin herhalen wij nog enkele aspecten die ons inziens waardevol zijn.

- De inzet om te komen tot een Internationaal Wolvenplan ondersteunen wij. Dit is van belang om duidelijkheid te verkrijgen over de staat van instandhouding van de wolven in Europa.
- Beschermen van wolven en van gehouden dieren zijn beide belangrijk en kunnen elkaar versterken. Er dient balans te komen in de wettelijke bescherming van wolven en gehouden dieren en het beperken van overlast en schade door wolven.
- Overlast en schade dient zoveel mogelijk te worden voorkomen o.a. door een ruimhartige, financiële en praktische, ondersteuning voor de inzet van preventieve maatregelen blijft daarbij gewenst. Tegelijkertijd mag dit minder vrijblijvend worden door voorwaarden, bijvoorbeeld de aanwezigheid van preventieve maatregelen, te gaan hanteren.
- We moeten leren van de praktijk, ervaringen dienen te worden vastgelegd. Afhandeling van interacties (wolf-mens, wolf-dier) dienen gecoördineerd en gestructureerd plaats te vinden. Zodat dit bijdraagt aan ontwikkeling van kennis over deze interacties in de Nederlandse context. Een deskundigen team zou hieraan kunnen bijdragen.
- Een helder handelingsperspectief is nodig om duidelijkheid te verkrijgen binnen welk kader de omgang met de wolf mogelijk is.

Deze reactie is gelijktijdig uitgegaan naar de Minister van LVVN en de IPO Bestuurlijke Adviescommissie Landelijk Gebied.

Met vriendelijke groet,

drs. 5.1.2.e

Samenstelling Landelijk Overleg Wolf

Landschappen NL, Dierenbescherming, Federatie Particulier Grondbezit, Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging, LTO Nederland, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Stichting Beheer Platform Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders, Vereniging Gescheperde Schaapskudden, Vereniging Nederlandse Gemeenten, Wolf Fencing Nederland. Zoogdiervereniging;
Wetenschappelijke inbreng: Wageningen Environmental Research;
Ambtelijk secretariaat: IPO, LVVN en BIJ12. O.l.v. de onafhankelijk voorzitter.